

Nr 367.

Av herr de Geer, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förvärv av viss tidigare tyskägd gruvegendom m. m.

I Kungl. Maj:ts proposition nr 63 föreslås bland annat, att ett gruvbolag — Aktiebolaget Statsgruvor — bildas och att detta i olika former förses med kapital till ett belopp av 20 milj. kronor. Bolagets uppgift blir att övertaga vissa tidigare tyskägda gruvor och sedan förvalta och eventuellt driva några av dem. Huvudintresset koncentrerar sig till det s. k. Håksbergsfältet, som helt dominerar i fråga om malmtillgångarna. I propositionen hålles vägen öppen för att denna gruva alltjämt skall drivas, eventuellt i ökad omfattning, ehuru regeringen i sista hand förbehåller sig avgörandet.

Då driften vid Håksberg med nära nog matematisk visshet kan förutses bli förlustbringande, bjuda klokheten och hänsynen om skattebetalarna, att driften därstädes nedlägges.

För ett dylikt nedläggande talar följande omständigheter:

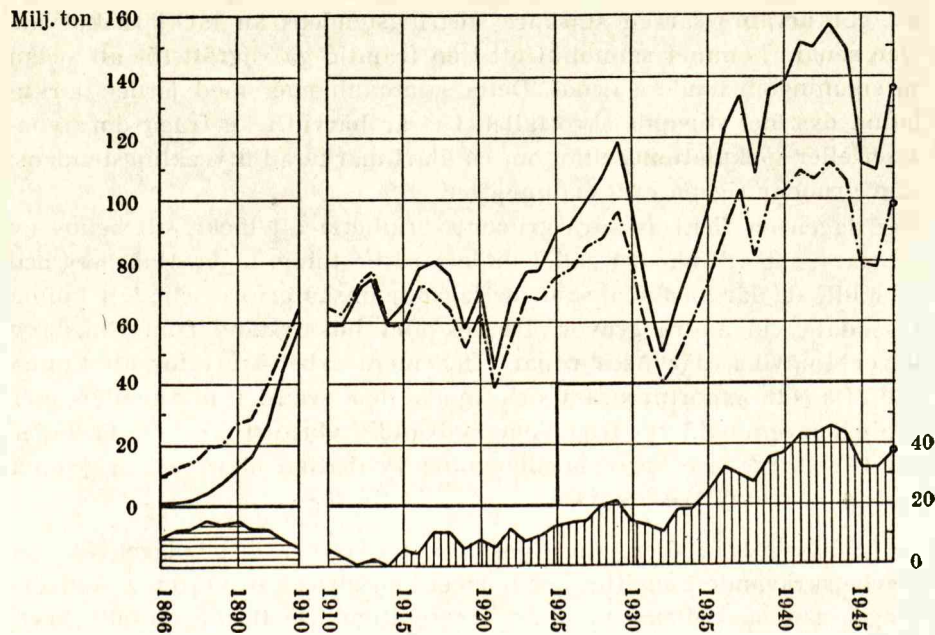

Fig. 1. Världsproduktionen av råstål (—) och tackjärn (— · —).
 ≡ tackjärn minus stål. ≡≡≡ stål minus tackjärn.

1. Håksberg har växlat ägare flera gånger, och den gemensamma erfarenhet som hela serien av ägare gjort är, att de aldrig lyckats få fram en vinstgivande drift. Förlusterna å driften ha varit högst betydande, och de ha visat en tendens till stegring vid stigande brytning. De olika gruv-lavar, som rests över fältet under vitt skilda tider, ha stått som dystra monument över felaktiga kalkyler och svikna förhoppningar. Att gruvorna i tysk ägo drevos trots förlusterna berodde på speciella orsaker. För de stora tyska järnverken var det bl. a. ett intresse ur förhandlings-synpunkt att besitta egna malmtillgångar i Sverige.
2. Inga nya uppfinningar på det metallurgiska eller brytnings- och anrikningsområdet ha tillkommit under senare tid, på vilka man kan grunda en förhoppning om bättre resultat i framtiden. Tvärtom pekar järnmarknaden mot en stagnerad efterfrågan på järnmalm, även om järnproduktionen skulle fortsätta att stiga. Denna tendens kommer i första hand att göra sig gällande, när det gäller de fattigare malmerna, vilka måste underkastas en dyrbar anrikningsprocess, innan de kunna marknadsföras. Omstående diagram visar produktion av tackjärn och göt i världen under innevarande sekel. Då praktiskt taget allt tackjärn tillverkas ur malm, motsvarar denna också malmkonsumtionen. Att grafiskt söka framställa själva malmproduktionen är meningslöst, då järnhalten i de olika malmerna är starkt varierande. Det är omiskännligt, att götkurvan visar en starkare stegringstendens än tackjärnskurvan. Den senare kommer sannolikt att i en framtid gå vågrätt för att sedan så småningom tendera nedåt. Detta sammanhänger med järnets cirkulation dvs. det stigande skrotfallet. Det är härvid icke fråga om hypoteser eller spekulationer utan om en klart markerad utvecklingstendens, som grundar sig på exakta uppgifter.
3. För dagen ha flera av våra gruvor svårigheter att täcka sitt behov av arbetare, särskilt när det gäller underjordsbrytning. Lades Håksberg ned så skulle de där anställda, som fortfarande önska grubarbete, lätt kunna få sådant vid andra gruvor. På bekvämt bussavstånd från Håksberg ligger Ludvika, där Asea ropar efter mera arbetskraft för att kunna fullfölja sitt exportprogram och bjuda den svenska marknaden mer rimliga leveranstider i fråga om nödvändig elutrustning. De bostäder vid Håksberg, som vid en nedläggning av driften bleve lediga, kunna omedelbart utnyttjas av Asea.

Om Håksberg bortfaller som objekt för det statliga gruvbolaget, återstå så få arbetskrävande uppgifter, att bolaget kan givas karaktären av ett förvaltningsorgan med liten och billig organisation. De tidsbegränsade brytningsproblem, som föreligga vid andra f. d. tyska gruvor, kunna bäst lösas genom legobrytningsavtal. Härvid kunna redan existerande gruvförvaltningar med erforderlig expertis och erfarenhet utnyttjas. Även önsk-

värda undersökningsarbeten kunna med fördel bortsättas på entreprenad, så att bolaget icke behöver driva dessa i egen regi. Härigenom kan också kapitalbehovet begränsas till vad som erfordras som köpeskilling för de övertagna gruvorna jämte skäligt belopp för undersökningsarbeten. Enligt propositionen beräknas köpeskillingen för anläggnings- och omsättnings-tillgångarna minskade med skulderna till 12,26 milj. kronor per 1 april 1950. Om denna summa höjes till jämnt 14 milj. kronor, böra tillräckliga medel finnas till förfogande för erforderliga undersökningsarbeten inom den närmaste framtiden. Något kapital för kompletteringsarbeten eller moderniseringar vid de fyndigheter, som alltjämt skola drivas under en kortare tid, behöver icke ställas till gruvbolagets förfogande. Då denna brytning skall ske enligt lego- eller arrendeprincip, bör överenskommelse om sådana arbeten intagas i avtalen.

Ifrågasätts kan också, om icke vissa av de uppgifter, som gruvorganisationssakkunniga tänkt lägga under ett nytt ämbetsverk — Bergverks-industristyrelsen — med fördel kunna handhavas av det statliga gruvbolaget. I första hand skulle detta gälla av staten ägda utmål samt aktieintres-sen i sådana gruvföretag, vilka icke äro föremål för brytning. Här gäller det närmast att bevaka, att erforderliga försvarsarbeten utföras samt att planer uppgöras för eventuella undersökningsarbeten. Härför erfordras endast administrativ personal, och någon driftorganisation är icke nödvändig.

Under förutsättning att köpeavtalet beträffande de tyskägda gruvorna godkännes av riksdagen får jag under hänvisning till ovanstående motivering föreslå,

att till aktieteckning i Aktiebolaget Statsgruvor å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1949/50 under kapitalbudgeten, fonden för statens aktier, anvisas ett investeringsanslag av 10 milj. kronor,

att staten genom riksgäldskontoret skall ställa garanti för lån i mån av behov åt Aktiebolaget Statsgruvor till ett belopp av högst 4 milj. kronor,

att Aktiebolaget Statsgruvor icke erhåller någon driftorganisation utan att dess arbetsuppgifter begränsas till administration, övervakning, planläggning samt underhandling och avslutande av legobrytningsavtal eller andra uppgörelser beträffande de f. d. tyskägda gruvorna samt

att det uppdrages åt regeringen att avgöra, om icke vissa av de arbetsuppgifter, som av gruvorganisations-sakkunniga förutsatts skola ligga under ett nytt ämbetsverk, med fördel kunde anförtros åt det statliga gruvbolaget.

Stockholm den 22 februari 1950.

Gerard de Geer.